

NOTAT

Høring over udkast til vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper

16-01-2026

EMN-2025-01204

1829591

Liva Hartvig Hansen

Lin Krarup

Danske Regioner har den 19. december 2025 modtaget høring over udkast til vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper fra Social- og Boligministeriet. Jf. høringsbrevet er vejledningen opdateret pba. af ændringer i:

- lov nr. 680 om ændring af lov om social service, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om opkrævning af underholdsbidrag (Ændring af reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, om forældelse af underholdsbidrag m.v.) af den 11. juni 2024
- Bekendtgørelse nr. 1411 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter lov om social service af den 5. december 2024
- Bekendtgørelse nr. 1412 om tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger i relation til afsnit VII om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne i lov om social service af den 5. december 2024

Danske Regioner kvitterer for muligheden for at afgive høringssvar, som er udarbejdet med input fra regionerne. Danske Regioner hilser initiativet om at udarbejde en ny vejledning til magtanvendelseskapitlerne i serviceloven velkommen. Vejledningen anses i udgangspunktet for at være et væsentligt bidrag til øget klarhed omkring gældende regler og praksis, hvilket kan styrke det socialfaglige arbejde og understøtte en mere ensartet forvaltningspraksis på tværs.

Anvendelsesområdet for servicelovens § 128 e

Indledningsvist skal det dog påpeges, at der er meget stor bekymring for de formuleringer, der indgår i den opdaterede version af vejledningen rammer for aflåsning og adgangsbegrænsning, jf. servicelovens § 128 e. Vejledningens formuleringer går i retning af en fortolkning, hvor borgerne som udgangspunkt

skal have adgang til servicearealer såsom rengøringsrum med kemikalier, medicinrum eller produktionskøkkener. Dette vil indebære en væsentlig personfare for en stor del af borgerne på regionale botilbud og være vanskeligt at forene med omsorgspligten. Der lægges op til, at der alternativt vil skulle ansøges hver enkelt kommune om tilladelse til aflåsning af servicearealerne.

En sådan fortolkning vil have vidtgående konsekvenser, da det enten vil forudsætte afgørelser for størstedelen af borgerne eller indebære behov for omfattende 1:1-normering alene for at forebygge personfare. Dette vil medføre en betydelig administrativ belastning for både botilbuddene som skal ansøge om forhåndsgodkendelse og sørge for partshøringer, men der pålægges også handlekommunerne en væsentlig administrativ sagsbyrde og mulige udgifter til 1:1 normering.

Det opleves aktuelt, at Socialtilsynet i deres tilsynsrapporter er begyndt at fortolke efter ovenstående. Efter regionernes vurdering understøttes en sådan udvidende fortolkning dog ikke af lovforarbejderne. Det efterspørges derfor, at ministeriet forholder sig konkret til anvendelsesområdet for § 128 e og tydeliggør, hvordan bestemmelsen skal fortolkes. Dette uddybes nedenfor.

Konkrete kommentarer til udkast til ny vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne

Kapitel 4 - Betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne

Det anbefales, at vejledningen tydeliggør ansvarsfordelingen mellem handlekommunen som myndighed og regionale botilbud som leverandører, idet der i den nuværende formulering er risiko for uklarhed om dokumentations- og myndighedsansvar.

I vejledningens afsnit om betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne på side 8-9 fremgår det, at nødvendig faglig dokumentation er en forudsætning for at kunne anvende servicelovens magtanvendelsesregler. Det er imidlertid uklart, hvem der har ansvaret for, at denne dokumentation foreligger. Set fra et regionsperspektiv er det væsentligt, at det tydeliggøres, at dette ansvar påhviler handlekommunen som myndighed.. Regionale botilbud fungerer som leverandører af ydelser og kan ikke påtage sig ansvaret for målgruppevurderingen eller den myndighedsmæssige afklaring af, om borgeren er omfattet af personkredsen for magtanvendelsesreglerne. Leverandørens rolle bør afgrænses til at bidrage med faglige observationer, praksisnære beskrivelser og relevant viden fra den daglige indsats, som kan indgå i kommunens myndighedsvurdering.

En manglende eller uklar myndighedsvurdering kan i praksis medføre usikkerhed for både personale og borger og øge risikoen for uhensigtsmæssige eller ulovlige indgreb.

Endvidere anbefales det, at vejledningens eksempler vedrørende proportionalitet og mindsteindgrebsprincippet præciseres med tydelig henvisning til servicelovens § 124, stk. 4, hvorefter magtanvendelse skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået, og at mindre indgribende foranstaltninger skal anvendes, hvis disse er tilstrækkelige.

På side 11 nævnes anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi som et mindre indgribende alternativ til aflåsning af borgerens bolig eller tilbageholdelse. Set fra et regionsperspektiv er det væsentligt, at sådanne eksempler udformes, så det klart fremgår, hvilke foranstaltninger der er omfattet af servicelovens regler om magtanvendelse, og hvilke indgreb der falder uden for lovgivningens anvendelsesområde. Uklare eller sammenblandede eksempler kan give anledning til tvivl i praksis og risikere indirekte at legitimere indgreb, som ikke har hjemmel i serviceloven.

Kapitel 7 - Nødværge og nødret

Det anbefales, at indledningen til kapitlet om nødværge og nødret tilpasses. På side 18 angives det, at magtanvendelse uden hjemmel kun kan være straffri i helt ekstraordinære situationer, hvor reglerne i straffelovens §§ 13 og 14 finder anvendelse. Denne fremstilling vurderes for snæver, da den ikke afspejler praksis for registrering i Skema 1, hvor personalet kan dokumentere akutte indgreb foretaget uden hjemmel. Skemaet forudsætter, at der i praksis kan opstå situationer, hvor personalet handler uden for servicelovens udtrykkelige hjemler, uden at der nødvendigvis er tale om nødret eller nødværge i strafferetlig forstand. Der er derfor risiko for, at indledningen giver et misvisende billede af det retlige handlerum ved akutte situationer.

Kapitel 9 - Stedfortrædende samtykke

Det anbefales, at vejledningen præciserer den personlige værges kompetencer. På side 27 anføres det, at en personlig værge kan give samtykke til behandling, hvis værgen "har kompetence hertil". Denne formulering kan give anledning til misforståelser, idet en personlig værge som udgangspunkt har kompetence til at træffe beslutninger vedrørende sundhedsfaglig behandling, når værgemålet omfatter personlige forhold, medmindre andet er konkret fastsat i væргеbeskikkelsen. Det bør derfor fremgå tydeligere, at værgens kompetence følger af værgemålets indhold, og at der ikke er tale om en særskilt eller undtagelsesvis beføjelse. En sådan præcisering vil kunne bidrage til at forebygge fortolkningsusikkerhed i praksis.

Kapitel 20 - Låsning og sikring af døre til servicearealer og fælleskøkkener (§ 128 e)

Der er stor bekymring i regionerne ift. vejledningens ordlyd, som vurderes at være i direkte strid med både omsorgspligten samt servicelovens forarbejder i dens fortolkning af rammerne for aflåsning mv. af serviceområdet, hvor det fremgår at servicearealer kan være "rengøringsrum, servicedepoter, personalelokaler, cafeterier m.m".

Det vurderes ikke, at lovforarbejderne understøtter den fortolkning, hvor § 128 e omfatter servicearealer bredt set. Lovbemærkningerne og høringsnotatet angiver, at bestemmelsen alene vedrører adgang til boligarealer, herunder fælleskøkkener, som borgeren betaler husleje for.

Fortolkningen vurderes endvidere at være i direkte modstrid med omsorgspligten samt med formålet for bo- og dagtilbud, især på det højt specialiserede socialområde,. Målgruppen inkluderer blandt andet personer med demens, alvorlige udviklingsforstyrrelser, svære psykiske lidelser, dobbeltdiagnoser, meget lav udviklingsalder eller både høre- og synstab og har et udtalt behov for beskyttelse mod adgang til farlige genstande og materialer, herunder skarpe knive, værktøj, farlige væsker og træningsmaskiner, der kan udgøre en væsentlig sikkerhedsrisiko for beboere. Da reglerne om magtanvendelse i servicelovens kapitel 24 ikke tager højde for graden af funktionsnedsættelse, vil de medføre væsentlige udfordringer med de eksisterende formuleringer.

Regionerne finder endvidere, at vejledningens eksempler medfører usikkerhed om, hvorvidt medicinrum og personalekontorer skal være åbne for beboere. Hvis dette er tilfældet, opstår der væsentlige problemer i forhold til anden lovgivning, blandt andet Sundhedsstyrelsens krav om aflåsning af medicinrum og GDPR-regler vedrørende personalekontorer og omklædningsrum. Dette bør præciseres i vejledningen.

Det vurderes desuden, at vejledningens fortolkning af gangarealer som forbindelsesled mellem servicearealer og boligarealer kan skabe udfordringer. Socialtilsynene kan risikere at kræve, at disse gangarealer holdes åbne for beboerne, også selv om der ikke udføres beboeraktiviteter i de tilstødende servicearealer. Dette kan begrænse personalets mulighed for at etablere sikre flugtveje eller undgå kontakt med beboere, der tidligere har udvist truende adfærd eller begået overgreb. Det anbefales derfor, at vejledningen klart fastslår, at § 128 e alene anvendes til at begrænse adgangen til de dele af borgerens boligareal, som borgeren selv betaler husleje for.

En bred fortolkning vil enten nødvendiggøre et stort antal afgørelser efter § 128 e eller kræve ekstra personaleressourcer med øget 1:1-normering alene for at forebygge personskade. Derudover vil det skabe en betydelig administrativ byrde, herunder partshøringer og sagsbehandling på tværs af flere kommuner.

På denne baggrund indstilles det, at det præciseres, at § 128 e præciseres, så det står klart, at det ikke omfatter servicearealer eller andre områder, som borgeren ikke betaler husleje for.

Kapitel 23 – Adgang til beboers bolig (§ 128 h)

Det ønskes præciseret i vejledningen, hvilken rækkevidde bestemmelsen har, samt hvordan den konkret kan anvendes i de beskrevne situationer. Hvis bestemmelsen alene omfatter adgang til selve boligen, men ikke fx rengøring af boligen, efterlades personalet uden reelle handlemuligheder, når en borger ikke kan eller ønsker at samarbejde. Dette kan i yderste konsekvens føre til en opsigelse af borgerens tilbud og placerer samtidig det pædagogiske personale i et retssikkerhedsmæssigt dilemma, hvor manglende indgriben kan udgøre omsorgssvigt, mens indgriben uden hjemmel kan være ulovlig. Det er uklart, hvordan § 128 h kan anvendes i situationer, hvor en borgers bolig efter en læn-gerevarende og intensiv pædagogisk indsats udvikler sig til at udgøre en væsentlig sundhedsrisiko.

Serviceoven pålægger personalet en pligt til at yde omsorg og undgå omsorgssvigt, men der findes ingen hjemmel til at foretage rengøring i borgerens bolig uden dennes samtykke. Hvis manglende indgriben vurderes som omsorgssvigt, kan dette udløse ansvar efter straffelovens § 157. Omvendt vil forhold vedrørende boligens hygiejne næppe være omfattet af reglerne om nødret eller nødværge.

Det Socialfaglige Nævn har oplyst, at ansøgninger om afgørelser skal vedlægges dokumentation fra læge, som bekræfter, at boligen udgør en væsentlig sundhedsmæssig risiko. Oplysninger om dokumentationskrav bør med fordel indarbejdes i vejledningen. Det bemærkes desuden, at det er udfordrende, hvordan lægen skal kunne foretage vurderingen, hvis der ikke er adgang til boligen.

Der skal desuden opfordres til, at det i vejledningen skrives tydeligere frem, at bestemmelsens anvendelse angår tilfælde, hvor beboeren *ikke* samtykker til, at personalet låser sig ind/skaffer sig adgang til boligen. Det fremgår ikke af bestemmelsens ordlyd, hvorfor det med fordel kan fremhæves i indledningen til afsnittet om § 128 h. Det vil desuden være hensigtsmæssigt at gøre opmærksom på bestemmelserne vedr. adgang til boligen når forholdene vedrørende boligen kræver det, jf. kapitel 5 i bekendtgørelse nr. 924 af 19. juni 2025 om

lejerrettigheder til beboere i visse botilbud efter lov om social service. I modsat fald kan man som læser af magtanvendelsesvejledning hurtigt få det indtryk, at der ikke findes anden hjemmel til adgangen til boligen uden beboers samtykke end den i servicelovens § 128 h indeholdte.